

בס"ד. משיחות ש"פ דברים, ט' באב (נדרחה) ה'תשמ"ח
תרגום מאידית

ב. ויובן בהקדים מש"כ "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן" — שהמקום (בו אמר משה "אלה הדברים") מתואר בפסוק בשם "עבר הירדן".

וצריך להכין: "עבר הירדן" הוא השם דכל השטח לאורכו של הצד הזה של הירדן (מזרחה). אבל המקום בו חנו בני"ז או (ששם אמר משה "אלה הדברים") הי' (רק) ערבות מואב. ומדוע אומר הפסוק "אלה הדברים אשר דבר משה גי' בעבר הירדן"?

השאלה מתחזקת יותר: מיד לפני כפסוק הקודם (בסיום ספר במדבר) נאמר "אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה' גי' בערבות מואב על ירדן ירחו"⁸ — הפסוק קורא למקום (שבני"ז היו שם אז) בשם "ערבות מואב" [י"על ירדן ירחו" הוא (א) סימן על "ערבות מואב", שערבות מואב הוא במשיכות לירדן, או (ב) החלק של ערבות מואב שהוא במשיכות לירדן]. ומדוע (בפרשת דברים) משונה מיד הפסוק וקורא למקום בשם "עבר הירדן"?

והקושיא מתחזקת יותר: ככמה פסוקים לאח"י (בפרשתנו), נאמר⁹ "בעבר הירדן כארץ מואב הואיל משה באר את התורה גי'" — שכאן אומר "כארץ מואב" — אבל לכל לראש מציינ הפסוק את המקום בשם "עבר הירדן", ורק אח"כ מוסיף "כארץ מואב", שבעבר הירדן גופא הי' זה "כארץ מואב".

וצריך להכין טעם השינויים, בסוף

א. איתא בטור¹, שמפ' כראשית עד שכעה עשר כתמוז "מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע".

אעפ"כ, ע"פ הידוע² שפרשיות התורה קשורות עם הזמן בו קוראים אותן — נמצא, שאע"פ שההפטרות נקבעו "לפי הזמן ולפי המאורע", יש להן גם שייכות להפרשיות³. ובגדן דידן — שהפטרות חזון ישע"י יש לה שייכות לפרשת דברים⁴.

ויש להוסיף, שכיון שהפטרה באה בהמשך לפרשה, והפטרה היא (כמו) סיום הפרשה — הרי ע"פ הכלל⁵ "נערך סופן כתחלתן ותחלתן בסופן", נמצא, שסיום ההפטרה יש לה שייכות מיוחדת להתחלת הפרשה.

ובגדו"ד: שהפסוק "ציון כמשפט חפדה ושבי" בצדקה"⁶ (בסיום ההפטרה דחזון ישע"י) יש לו שייכות ל"אלה הדברים אשר דבר משה גי'"⁷ (כתחלת פ' דברים).

(1) אר"ח סת"ח, זכ"ה בשו"ע ורמ"א שם ס"ח. וראה תו"ט מגילה לא, רע"ב. רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ט.

(2) של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רעז, א), וראה שם שסו, א ואילך בנוגע להפרשיות שבכין המצרים. (3) וראה בארובה לקו"ש ה"ט ע' 61 ובהערות שם.

(4) ראה גם של"ה שם פ' דברים (שסו, א).

(5) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(6) ישע"י א, כו.

(7) ולהציר שדו"ש הראשון בלקו"ת פ' דברים הוא ד"ה ציון כמשפט חפדה*, היינו, שהדרוש שעל סיום ההפטרה ובו עצמו התחלתו הוא ההתחלה של ה"חסידישע פרשה" בלקו"ת.

(8) וכן בתחלת הענין — "ידבר ה' אל משה בערבות מואב על ירדן ירחו" (מסעי לג, נ, לה, א).

(9) א, א. ה.

* אף שינום דרוו"ש על אדה"ז עה"פ אלה הדברים ועוד פסוקים בהפרשה (כמו שנדפסו באה"ת להצ"צ), בתמוזכ מהגהות הצ"צ להרדושים.

בסגנון אחר: כ"אלה הדברים אשר דבר משה" לא מספרת התורה אודות מאורע נוסף שבא בהמשך למאורעות שאירעו קודם לכן, אלא ענין חדש — "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל", הכנה לכניסתם לארץ ישראל בעתיד.

ועפ"ז מובן שבספר במדבר נקרא המקום בשם "ערבות מואב", משא"כ בספר דברים נקרא "עבר הירדן":

השם "עבר הירדן" ("הירדן" בה"א)¹⁵ — הוא ביחס לארץ ישראל, כשמדובר אודות ארץ ישראל, אזי המקום שמהצד האחר של הירדן (מעבר הירדן מזרחה) נקרא "עבר הירדן".

ולכן בספר במדבר, ששם מסופר אודות האורעות שאירעו ברובם ככולם דהמ"ב המסעות — וגם "אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה גר", ועד למסע האחרון (בסוף ספר במדבר), מספרת התורה כמאורע שהי' בסיום המסעות — לכן קורא למקום בשם "ערבות מואב".

משא"כ בספר דברים קורא למקום בשם "עבר הירדן", בכדי להדגיש שב"אלה הדברים אשר דבר משה" באה התורה לספר (לא סיום המאורעות שהיו לפני זה, אלא) הקדמה והכנה לכניסה לארץ ישראל.

ועפ"ז מוכן גם שבהתחלת הפרשה כתוב רק "בעבר הירדן", ולא נזכר כלל "בארץ מואב", אפילו לא בתור הוספה — בכדי להדגיש, שכאן נוגע רק שבניו היו בעבר הירדן, בסמיכות לארץ ישראל, ומשה הכינם לכניסתם לארץ.

ספר במדבר נקרא המקום "ערבות מואב" [ו"על ירדן ירחו" הוא רק סימן היכן הוא ערבות מואב], וכפי דברים נקרא המקום "עבר הירדן" [ועד שגם בפעם הב' שהפסוק מוסיף גם "בארץ מואב" הרי זה רק הוספה ופרט של "בעבר הירדן"]¹⁰?

ג. יש לומר הביאור כזה: החילוק שבין ספר דברים לד' הספרים שלפניו הוא, שבהם מסופרים המאורעות שאירעו אז. מתחיל ממעשה בראשית ועד ל"המצות והמשפטים אשר צוה ה' גר בערבות מואב על ירדן ירחו"; משא"כ בספר דברים מסופר אודות ענין שהי' הכנה ללאח"ז: "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל", וזה נאמר לדור שנבנסו לארץ¹¹, לפני הסתלקותו, "בעשתי עשר חודש כאחד לחודש¹², ודאל — התחיל^{12*} — משה באר" עד "וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל" היום ש"בן מאה ועשרים שנה אנכי היום¹³, להכינם לכניסתם לארץ ישראל, ע"י ביאור מצוות התורה ("באר את התורה הזאת") ואזהרה לקיימם (דברי תוכחה)¹⁴.

(10) וגם צלה"ב, ולכאורה בפעם הראשונה הוצרך לתאר המקום כפרטיות [שבעבר הירדן גופא הי' זה בארץ מואב], ובפעם השני' — מספיק גם חיבור כללי, וכאן — בפעם הראשונה אומר רק "בעבר הירדן" ודוקא בפעם השני' מוסיף "בארץ מואב"?

(11) ואף שבפרשה חוקת (כ, כב) נתיב "כל העדה", שהיו "כולם שלמים ועומדים ליכנס לארץ" (פרש"י שם) — אעפ"כ, גם המאורע "ירסאו בני ישראל כל העדה הר הירדן", וכן המאורעות שלאח"ז עד לסיום ספר במדבר, שייכים להענינים שהיו בזמן היות בניו במדבר, משא"כ "אלה הדברים אשר דבר משה", שהוא הכנה להכניסה לא"י, ככרמב"ן ובספרותו שבהערה 14.

(12) פרש"נו שם, ג.

(12*) פרש"י שם, ה.

(13) וילך לא, א"ב.

(14) ראה פתיחת הרכיב"ן וספרותו לספר דברים, רמב"ן יש מרשתנו.

(15) משא"כ "מעבר לירדן" (בלמ"ד), שהוא רק סימן על המקום, שהוא "מעבר לירדן", ולהעיר שנאמר לשון זה גם על ארץ ישראל שהוא "מעבר לירדן" — בעבר המערבי" (מטות לב, יט). משא"כ "עבר הירדן" (בה"א) — הוא (גם) שם התואר, וקאי רק על המקום שבעבר המזרחי, ועצ"ע.

שייך שהחושך יתגבר, כי הרי נהפך לגמרי לאור.

ועד"ז גם בנוגע לכניסתם לארץ ישראל בפעם הראשונה: ע"י שהכניסה באה לאחרי ההקדמה דהמ"ב מסעות כמדבר, שעל ידם פעלו בני ההכנעה והכירור הנחש שרף ועקרב שהיו במדבר²¹ (בדוגמת הקליפות שבמדבר העמים), נשללה האפשרות שהכניסה לארץ תתבטל ע"י קליפות אלו (שבמדבר), כיון שהן כבר נתבררו.

ויש לומר, שזהו גם הטעם לכך שסיום המסעות הי' בערבות מואב, כי במדבר גופא זוהי הקליפה הכי תחתונה²² למטה אפילו מעמו²³: מואב הוא חכמה דקליפה²⁴, ובוזא גופא — "ערבות מואב", ערבות מלשון ערב וחושך.

ולאחר שבני הכניעו וכירורו גם הקליפה ד"ערבות מואב", היו מוכנים ליכנס לארץ ישראל.

ה. אבל עפ"ז עדיין צריך להבין (בפנימיות הענינים), מדוע בתחלת פרשת דברים נאמר רק "בעבר הירדן", ולא נזכר (אפילו לא בתור הוספה) גם "בערבות מואב": מכיון שענינה דפ' דברים היא ההכנה לכניסה לארץ (כנ"ל ס"ג), ששלימות ההכנה היא הכירור ד"ערבות מואב" — הי' צריך להזכיר (גם) "ערבות מואב"?

ויוכין זה בהקדים הכיארור על שאלה עד"ז בנוגע להגאולה לעתיד לבוא:

הטעם ש"מזכירין יציאת מצרים (גם) לימות המשיח"²⁵ (אע"פ שהגאולה

ולאחרי שהפסוק כבר הדגיש הענין (ע"י שכתב רק "בעבר הירדן") — הגה אח"כ, כאשר מדבר אודות המקום בפעם הב', מפרט "בעבר הירדן כארץ מואב", שבעבר הירדן גופא הי' זה "כארץ מואב"¹⁶.

ד. הביאור בזה בפנימיות הענינים: ארז"ל שמ"כ המסעות במדבר היו הכנה לכניסה לארץ ישראל¹⁷ — בדוגמת הגלות שהיא הכנה לגאולה, שבכדי שהגאולה העתידה תהי' גאולה נצחית שאין אחרי גלות¹⁸, שכלל לא שייך¹⁹ שתהי' אח"כ גלות²⁰, זהו דוקא ע"י הקדמת העבודה כזמן הגלות.

אם היתה הגאולה באה ללא הקדמת העבודה שבזמן הגלות — היתה נותרת נחיתה מקום ואפשרות לגלות גם בזמן הגאולה, כי שייך שהחושך ד"לעומת זה" יתגבר עוה"פ ת"ר²⁰, ויגרום חטאים, ובמילא — גלות, אצל בני". דוקא ע"י העבודה שבזמן הגלות, שעל ידה מהפכים בניי את החושך לאור — לא

16 משא"כ בפעם הראשונה אימר רק "בעבר הירדן" בכדי להדגיש שניקר הענין שנוגע כאן הוא שריא בסמיכות לארץ ישראל. ועפ"ז מתורצת בפשטות הקושיא שבהערה 10.

17 ראה לקו"ת ר"פ נשא. מסעי צא. ב ואילך. ד"ה נשא תרע"ה. ועוד. ומובן גם בפשטות המאורות.

18 ראה מכילתא בשלח טו. א. הובא בתד"ה הי"ג ונאמר — פסחים קטו. ב.

19 לא רק שבפתע לא יהי' אחרי גלות, אלא שאין שייך שיהי' גלות. ובדוגמת המעלה בדבר שאינו חוזר לקבל טומאה.

20 ואף שלע"ל "וצאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" — מ"מ, באם הגאולה היתה שלא ע"י הקדמת העבודה שבגלות, היתה הגאולה באופן כזה שהחושך הוא מנגד אל"י ובמילא שייך בה שינוי (ורק שבפתע לא יהי' בה שינוי, מצד זה שבפתע אין מי שינגד, לפי שנחבטל — ע"ד מצות לא תחיי שנמנית בתרי"ג אף שכבר אבדו בו כי אילו היו נמנצא יהי' אפשר בו הציווי הזהו, כמש"כ הרמב"ם בסה"מ"צ מ"ע קפז): משא"כ ע"י קדמת העבודה דגלות, שע"י גם החושך נתפך לאור — הגאולה היא באופן שאין שייך בה שינוי, מכיון שהחושך "מסכים" ונתפך.

21 עקב ת. טו.

22 ראה בארוכה לקוטי לר"צ אגרות ע" ה ואילך.

23 רש"י דברים ב. ט.

24 מא"א מ. פה. וראה תו"א יא. ד. לקרית חוקת טו. ג. אה"ת נ"ך ע' נה. ועוד.

25 משנה ברכות יב. ב.

מגיע למקום נעלה יותר, שלמעלה מהמקום אליו מגיע בירור החושך³⁰. אלא, בכדי לבוא לזה, צריך להיות לפני זה בירור החושך ויתרון האור שע"ז. אבל לאחר שהאור כבר קיבל היתרון — מתעלה למקום נעלה יותר, מקום שענין החושך (גם לאחר הביורור) לא שייך אליו כלל³¹.

ו. דוגמא לזה: ידוע הפירוש בפסוק³² "משכני אחרך נרוצה", "נרוצה" לשון רבים, שע"ז שהנפש האלקית פועלת (שגם) לנפש ההומית תהי' אהבת ה' ("ואהבת את ה' אלקיך ככל לבבך" — בשני יצריך³³).

— שעיך התכלית, שלזה "נחאה" (חפץ) הוא העבודה התמיצ' והעילוי שיש בעבודת התשובה — הוא בכדי שהזכות תתמיצ' (שלאחרי התשובה) יהיו בדרגה נעלית יותר (מצד היתרון שנעשה בהם ע"י בירור החושך), וכל זה הוא רק הקדמה כשהתמיצ' יתגלה שרשם העצמי — ה"חפץ" (והתאווה) דעצמותו ית' (ע"ד המובא לקמן הערה 31).
30) להעיר מחי"א מג"א צ"א, כ, שהביורור דהמן מגיע רק בבחי' לבוש מלכות, ולא בבחי' כתר מלכות.
31) להעיר, דענין זה מוסיף גם בהצפ"י והגעגועים להגאולה. כי מצד המעלה שבעבודת הביורור יש שבזמן הגלות דוקא — יש מקום לטעות, שאין הכרח כ"כ לצפות להגאולה ושתהי' מיד, מכיון שיש מעלה בעבודת הביורור שבזמן הגלות: משא"כ להמבואר בפנים, שהעילוי בבירור החושך ו"יתרון האור" שנעשה ע"ז הוא רק הקדמה להעילוי של העבודה התמיצ' ("אור") שבהם דוקא הוא ה"חפץ" (והתאווה) דעצמותו ית' (כנ"ל הערה *29) — הרי, גודל הצפ"י והגעגועים לגאולה העתידה ושתהי' דוקא מיד, מכיון שאז דוקא תהי' השלימות דקים התמיצ' *.

32) שה"ש א. ד.

33) ואתחנן ו, ה. ברכות גז, א כמשנה.

העתידה תהי' הרבה יותר נעלית מהגאולה דציאת מצרים²⁶. זהו כיון שיש גם מעלה בגאולת יציאת מצרים — המעלה דאתכפיא סט"א²⁶ (שעבודה זו ד"אתכפיא סט"א" היחה דוקא בציאת מצרים, כי הרע הי' עדיין בתקופת²⁷, משא"כ לעתיד לבוא, שאז יהי' "את" רוח הטומאה אעביר מן הארץ²⁷).

ונשאלת השאלה: מכיון שיש מעלה בעבודה דאתכפיא סט"א — למה זכירו יציאת מצרים לעתיד לבוא רק בדרך טפל²⁸ וצריך לראי' מהפסוק "כל ימי חיך²⁹ להביא לימות המשיח"? —

ההקושי מתחזקת יותר: כשם שיש מעלה בעבודה ד"אתכפיא סט"א" — יש גם מעלה בעבודה ד"אתהפכא סט"א". אבל לעת"ל, כאשר "זאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", לא יהי' שייך לא "אתכפיא" ולא "אתהפכא". ונשאלת השאלה: מכיון ש"יתרון האור" הוא "מן החושך" [ודוקא ע"ז שכופין או מהפכים את חושך הסט"א, נעשה יתרון האור] — היתכן, שלעתיד לבוא לא תהי' העבודה שמכיאה ל"יתרון" הזה?

הביאור בזה, שתכלית העילוי הוא (לא יתרון האור שבא ע"י בירור החושך, אלא) ענין האור (קדושה) גופא²⁹. שזה

26) ראה ד"ה כי בחפון וסד"ה כימי צאתך חש"ח.

27) תמיא פל"א (מ. ב.).

28) זכרי' יג, ב.

28*) גמרא ברכות שם.

29) ראה טו, ג.

29*) להעיר מהידוע בפירוש מד"ל (ביד ספ"ב) "איני יודע באיזה מהן חפץ במעשיהן של צדיקים או במעשיהן של רשעים", דהקס"ד שיהי' חפץ "במעשיהן של רשעים" הוא "למעשיהן של רשעים" (ודנות) כמו שנהפכים לזכות, שיש בה מעלה על זכות כפשוטם, מעשיהן של צדיקים (דאז לקו"ש חט"ו ע' 178. רש"י).

המסקנא שהוא חפץ במעשיהן של צדיקים דוקא

* ראה ד"ה כי בחפון תמיצ' בתחלתו. דזה שמשבחים את הקב"ה על זה שחי"שב את הקיץ הוא מצד התענוג שיש לו ית' בניכוד בעבודת הביורור. ועפ"ז יש לומר, שהוראה זו היא בניכוד גם להקב"ה (ע"ד יתגד רבירו ליעקב), דמכיון שהחפץ דעצמותו ית' (שלמתלה חתואר "הקב"ה") הוא בהשלימות דתמיצ' — לכן צריך להיות גם בחדו"א ד"הקב"ה הוויתור על התענוג שנדרגה זו, ואזרבה — למה ולזה את הגאולה, בכדי למלאות את החפץ והתענוג העצמי דעצמותו ית'.

ברוגמת מה שגם בימות המשיח חכירו
יציאת מצרים בדרך שפל להעיקר —
גילוי הקרושה ("בעבר הירדן")³⁹.

ח. ע"פ כל הנ"ל תובן גם השייכות
שבין התחלת הפרשה וסיום ההפטרה
— "ציון במשפט תפדה ושבי"
כצדקה:

מכיון שעיקר הענין דגאולה העתידה
הוא תכלית העילוי כאור וקרושה גופא
— לכן, גם עיקר העבודה שעל ידה
תבוא הגאולה, היא (כפרט אחד, לא כ"כ
הבירור ויכוך והענינים הבלתי רצויים,
אלא) העבודה דלימוד התורה וקיום
המצוות⁴⁰.

וענין זה מודגש בסיום וחותם
ההפטרה:

בפסוקים שלפני זה — "ואצרוף
כבוד סיגין וגו'"⁴¹, ועד"ו גם "ואשיבה
שופטיך ככרא שונה ויועציך

שהאכה דנפש הכהמית היא באופן
ד"מרוצה" — נעשה עי"ז יתרון
בהאכה דנפש האלקית, שגם האכה
שלה היא בדרך מרוצה³⁴.

אעפ"כ, ממשיך הפסוק "הביאני
המלך חדריו", "הביאני" לשון יחיד —
שרק הנפש האלקית "נכנסת" ב"חדריו"
של המלך. ואע"פ שבכדי שהנפש
האלקית תוכל ליכנס ב"חדריו" הרי זה
ע"י שנתוסף בה ה"יתרון" ו"מרוצה"
הבא ע"י הנפש הבהמית — אבל לאחר
שהנפש האלקית כבר קבלה את
ה"יתרון", ה"ה מתעלית למדרגה געלית
ביותר, שהנפש הבהמית (לאחרי
הבירור) אין לה שייכות כלל³⁵ —
"ישראל ומלכא בלחודיה"³⁶, "יהיו לך
לכרך ואין לזרים אתך"³⁷.

ז. ועפ"ז מוכן גם בפנימיות הענינים
מה שבהתחלת פרשת דברים נאמר וכן
"בעבר הירדן", ולא נזכר "בערבות
מואב" — הגם שע"י הבירור דערבות
מואב נעשה יתרון בכניסה לארץ —
בכדי להרגיש, שעיקר הענין דכניסתם
לארץ ישראל הוא (לא הבירור דערבות
מואב, אלא) קיום המצוות התלויות
בארץ.

אלא אעפ"כ, כשבאים לפעם הב',
מוסיף הפסוק גם "בארץ מואב"³⁸ —

39) ועפ"ז יש לומר הטעם שנאמר כאן "בארץ
מואב" ולא "בערבות מואב", כי "ערבות" מדגיש
הערב וחושך שבוה, משא"כ "ארץ" (גם) מדגיש
העלי שבוה — ארץ על שם שרצתה לעשות רצון
קונה (ב"ר פ"ה, ח).

40) שדוה עיקר תוכן דברי משה: "אלה הדברים
גוי" בספר משנה תורה — "כאר את התורה הזאת".
הביאור ופירוש בתורה*, וכדברי חז"ל: ונשתלש
בערבות מואב** (חגיגה, ו, ריש ע"ב ויש"ג), פרש"י
ר"פ בדה, וראה מפרשים ריש פירשתנו).
41) ישע"י א, כד.

* וכמבואר בוהר (ח"ג רסא, א), ספסר משנה תורה
(בערך ד"ד ספרים הראשונים) הוא דוגמת תורה שבעל פה
שמבאר ופוסק (פירוש) חושבי"כ, והיינו שהשרש
(בתושב"כ) לתושב"כ (בכלל) הוא משהו תורה (מגיע
אופן רמו אה"ת פירשתנו ע ז).

** יש לומר שיש בזה העילוי דאתהפכא חשוכא
(דערבות מואב) לנהודא (ראה לקוסי לר"צ שבהנה"ג, 22).
ועפ"ז יש לומר הסעם שוקא בחז"ל שם "ערבות מואב"
ולא "ארץ מואב" כמי ש**בקרא** בפרשתנו (הובא בפרש"י
חגיגה שם), וכ"ה בתבוא כח, 100 — כי "ערבות" (משלון
ערב וחוה) מדגיש ביותר בירור והפיכת ה**חושך**, אפי"ו
כשהוא נדוין בדרגת "ערבות מואב" (ולא "ארץ מואב",
ראה לעיל הערה 39).

34) ראה סה"מ אהלהך לאניא ע' קעב. קונטרס
שבה חזון ע.ז. ס"ו וש"ו.

35) ראה סה"מ שם. וראה גם אה"ת שמע"צ ע'
איתריו. דוה שע"י הבירור דנה"ב נעשה עלי' כנפש
האלקית, הוא לפי ששרש נה"ב הוא בתוהו, וע"י
שנפש האלקית מתעלית לחוה (ע"י שמבדלת את
נה"ב), עי"ז היא יכולה להתעלות לשרשה ממש".
לכחי "מקיף דישר הגבוה יותר מהתהו".

36) ראה חז"ג לב, א, זח"א רח, ב, וראה אה"ת
שמע"צ ע' בקטמ. ע' ביקנ. סה"מ חרפ"ז ע' לו. ע'
נא. ועוד.

37) משלי ה, יד, וראה שמו"ד פט"ה, כג.

38) ולהוסיף, שבפסוק זה נאמר "כאר את התורה
שפירשה להם כשבעים לשון (פרש"י עה"פ).
שדוה"ע בירור השכנים אומות (ראה אה"ת פירשתנו
ע' ד ראל"ך, וראה גם תו"א משפטים עז, ד, עה, ג,
הערך).

הידרן"). אע"פ שמשנה ידע שהוא לא יכניס את בני" לארץ ישראל (מבלי הבט על תפלתו להקב"ה "ואתחנן אל ה' גר"), ובמילא יכול להיות שהביאה לארץ לא תהי' ביאה נצחית⁵⁰, ויכול להיות שאח"כ ילכו עוד הפעם בגלות⁵¹,

ואחד הטעמים לזה הוא, כי משה הוא למעלה מענין הגלות⁵², ובמילא כאם משה הי' מכניסם לארץ ישראל, אזי לא הי' יכול להיות גלות⁵³; אבל שלילת הגלות או הי' מצד הגילוי מלמעלה (מכח משה) ולא מצד מציאות העולם עצמו, נשאת האפשריות לגלות (כנ"ל ס"ד). ולכן לא הכניסם משה לארץ ישראל, שזה איפשר שתהי' אח"כ גלות, ובני" יכניעו ויבררו הכחות דלעריצ, של סיבת הגלות, שזה פועל עלי' וגאולה נעלית יותר⁵³, גאולה שאין אחרי' גלות (אפילו לא אפשריות לגלות) —

עאכר"כ גלות זה האחרון, כאשר כבר עברו עבודת הבידורים בגלות, וכל הנסיונות עד לחבלי משיח, הדברים המבהילים בלתי משוערים כלל וכלל (אפילו לאוה"ע) שאירעו בדורנו זה הי' לא תהי'. לא תקום גוי' — הרי דבר בודד ופשוט, שעכשיו הוא איך שבני" נמצאים "בעבר הירדן", וכנסים מיד לארץ ישראל, ביחד עם משה רבינו⁵⁴

כבתחילה⁴², הרי "כבראשונה" ו"כבתחילה" מדגיש שתמורת השופטים הבלתי רצויים שהיו לפני כן, יהיו "שופטים כשרים"⁴³ — ענין של בירור החושך;

משא"כ בסיום וחותם ההפטר, לא נזכרים שום ענינים בלתי רצויים — מדובר רק אודות משפט וצדקה, ש"משפט" קאי על התורה וצדקה כללות כל המצוות⁴⁴.

ט. ע"פ הנ"ל מובנת ההוראה לבני" בדורנו זה, דור האחרון של הגלות — שמכיון שעומדים בסיום הגלות ד"ערכות מואב" נלפי כל הסימנים כגמרא⁴⁵, ולפי מה ש"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו העיד כבר מלפני כמה שנים, שנשא רק לצחצח הכפתורים⁴⁶, ו"לאלתר לגאולה"⁴⁷, ומשיח עומד אחד כהלנו⁴⁸, וכו' וכו' — מוכן שעכשיו צריך כבר להרגיש בגלוי (לא הקושי של הגלות ר"ל, אלא) שעומדים "בעבר הירדן", נמצאים כבר בעלי' ליכנס לארץ ישראל בגאולה האמיתית והשלימה, וצריך להיות רק "עמדו הכן כולכם"⁴⁹, ובמכ"ש וק"ו: אם בנוגע להכנות לכניסתם בפעם הראשונה לארץ ישראל (כשבני" היו עדיין "בערבות מואב") כבר נרגשה רק העלי' שכזה ("כעכר

50) ראה שערי תשובה לאדהאמ"צ ח"כ חינוך בתחלתו. אה"ח ואתחנן ע' סה. צג. ועוד.

51) ועפ"ז יומתק מה שנבי' מיתת משה (מפני שלא נכנס לארץ) ובכחית בני" על זה נאמר (ברכה לד, א. ח) "ק' יבטרונו מואב" (ולא "כעבר הירדן"). שזה מדגיש הידידה בגלות, כנ"ל בפנים סס"ד.

52) ראה סוטה ט. סע"א (בנוגע מעשה ידי משה).

53) ראה אה"ח שם ע' פו.

54) היינו שכסוף גלות זה האחרון יש הויבור רב' הענינים — הגילוי (מכח) משה שהוא למעלה מכל ענין הגלות, וביתר עם זה הבידור ד"ערכות מואב" בגלות זה האחרון (שע"ז נעשה גאולה שאין שייך אחרי' גלות)*.

42) שם. כו.

43) פרש"י שם.

44) לקו"ת פרשתנו א, סע"ב. שם. ג.

45) בסיום מסכת סוטה.

46) שיתת שמת"ת חדפ"ט.

47) "קול קורא" ב"הקריאה והקדושה" תש"א הש"ב.

48) "קול קורא" שם סיון תש"א.

49) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר מכ"ז אדר

תרח"ץ (נדפס בסה"מ קתרתים ח"ב שצ"ז. ב. אגרות קודש שלו ח"ד ע' רעט).

* עפ"י אולי יש להוסיף ביאור בתורת לוי"צ (עו) שכה) בפירוש הכתוב "הואיל משה". ש"הואיל אותו ואת אהרן ואת בני" דעת דנזקא. משה בחי' דעת דנזקא.

ישראל לא איתעכב כדי קשירות שני נגעים).

ועאכ"כ שלאחרי כל העבודה רבנ"י כהתאם ל"בקולו תשמעו", הרי בודאי שמש"ח כא "היום"⁵⁸, ויתירה מזו — מכיון שבודאי עשו בנ"י תשובה, הרי ישנה ההבטחה ופס"ד ברור ש"מיד הן נגאלין"⁵⁹, ולא עכבן אפילו כהרף עין⁶⁰, וכפרט שבודאי המצב הוא ד"זכור", וכמילא כא מש"ח "ארו עם ענני שמיא"⁶¹.

י. גילוי הטוב והעלי" (כעבר הירדן) בתשעה באב הוא כהדגשה יתירה בשנה זו, שתשעה באב חל ביום השבת, שאז התענית נדחה. וידוע פתגם רבותינו נשיאינו⁶² (מיוסד על דברי רבי יהודה הנשיא בגמרא⁶³ "הואיל ונדחה אידחה"), "הלאו שיהי נרחה באמת, ויהפך לששון ולשמחה".

ונוסף לזה: מכיון שהתענית נדחה — הרי בשבת זו מודגש כגלוי רק המעלה של היום, זה שמש"ח נולד אצ"ל⁶⁴!

יא. ההוראה בפועל מכל זה:

יהודים צריכים לדעת שבודאי כבר בא הזמן שמש"ח יבוא, כנ"ל בארוכה, צריך רק שיהי "עמדו הכן כולכם" עם געגועים למשיח, ובודאי שעייזו יפעלו ויגלו באתו.

וזה שלעת עתה עדיין לא בא — זוהי קושיא, שכל קושיא באה מהעלם והסתור

כפשוטו ממש⁵⁵ (כפי שביקש בתפילתו⁵⁶ "ואתחנן אל ה' גו'") בגאולה האמיתית והשלימה, שאין אחרי גלות, ע"י משיח צדקנו.

שהוא עומד ומצפה חסר-סבלנות לדגש שיגאל את בני"י מהגלות, וזה יכול להיות תיכף ומיד ממש, ועד כדי כך שהגמרא אומרת⁵⁷ שמש"ח יתיב ביני עניי סובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד דימנא, איהו (מש"ח) שרי חד ואסירי חד, אמר דילמא מבעתא דלא איעכב" (שרי חד ונעע ומקנחו וקושרו ואח"כ מתיי האחר כו' ואינו מתיי שני נגעים יחד דסבר איבעי לי לצאת וליגאל את

יש לומר שזה מרמז גם בחפלת משה עצמה — "ואתחנן", שהתפלל משה תקט"ו חפלות ליכנס לארץ כמנין "ואתחנן" (דב"ר פ"א, ז), שענינו דתקט"ו חפלות הוא "להמשיך בחי' י"ה (שהוא למעלה מבחי' ת"ק) בהעלמות שהם בבחי' מהלך ת"ק שנה ** (חגיגה יג, א) כו" (אוה"ת ואתחנן ע"י קטו).

55) שמש"ח ואהין עמהם בחולות הגאולה — יומא ה. ב. תוד"ה אחד — פסחים קיד, טע"ב. 56) כי בודאי שתפלת צדיק מתקיימת [ובמכ"ש מצדיק גזר והקב"ה מקיים (תנחומא וירא יט. וראה שבת נט, ב). ויתירה מזו הקב"ה גזר וצדיק מבטל (מנ"ק טז, ב. ושי"ט)], ועאכ"כ חפלת משה, שאפילו מעשי ידיו נצחיים (סוטה שם), והוא למעלה מכל ענין הגלות, וכפרט שהתפלל משה על זה תקט"ו חפלות (דב"ר שם). 57) סנהדרין צח, א ובפרש"י.

58) סנהדרין שם.

59) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

60) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

61) סנהדרין שם.

62) ס' השיחות היש"ח ע' 157. נתבאר בלקרי"ש

וי"ז תמו (נרחה) ש.ז. קונטרס משיחות ש"פ בלק ש.ז.

63) מגילה ה, רע"ב.

64) איכ"ר פ"א, נא.

ולהעיר שמש"ח יצא מרות המואבי — גילוי הטוב ש"בארץ מואב" (ראה לקו"ת חוקת ג"ג, אוה"ת ני"ך ע' נה).

אלא שבכח (תפלות) משה נפעלת הגאולה (ע"ד אליהו שהוא כשבר הגאולה, וגאולה נצחית נכין) שזה בא לאחרי גלות זה האחרון.

וענין זה מרומז בכתוב "בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר אה חתורה הזאת", כ"ל בפנים.

**) ולהעיר מהפירוש בתקט"ו — ס"ו פעמים ת"ק (אוה"ת שם טע"ג ק"ג. ע"פ תוד"ה ורגלי — חגיגה שם), היינו השלימות (ס"ד) בעולמות עצמם שהם בבחי' ד"ק, אבל זהו בהתפשט על פירוש הפשוט שתקט"ו הוא ת"ק עם ע"ד ס"ו (ס"ו שלמעלה מת"ק).

כשבת⁷⁰), שאלו שבשיירי באב נוסעים למקומות שונים בכדי לדבר עם יהודים אודות יהדות ככלל ואודות תשעה באב כפרט — יקחו עמם קופת-צדקה שמזכירה ומעוררת על נתינת הצדקה, וגם "לקחת" עמם דברי תורה (מענינא דיומא) שאפשר להגיד לאחרים בעל-פה, באותיות המתאימות להם, בדרכי נועם ובדרכי שלום, "האמת והשלום אהבו"⁷¹.

ומהתגברות זו תהי' פעולה נמשכת ומעליך בקדוש בההוספה בלימוד התורה ונתינת הצדקה, ובכלל בקיום המצוות בהידור — גם בימים שלא"ז, במשך חודש מנחם אב, ועאכו"כ אח"כ בחודש אלול, חודש הרהמים⁷², ועאכו"כ בחודש תשרי, המרובה במעשרות⁷³.

והולך ומוסיף ואור עד שמיד יפעלו ביאת משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים, ואז יסיפו עוד יותר בכל הענינים, מעלה בקודש עצמו (כנ"ל), למעלה מעלה עד אין סוף, ומתוך שמחה גדולה.

ביחד עם אלה ש"הקיצו ורננו שוכני עפר"⁷⁴, ומשה ואהרן עמם, ואחפשטותא דמשה בכל דרא ודרא⁷⁵, ובדרוננו — נשיא דורנו, כ"ק מריח אדמו"ר,

וכולם ביחד נלך מ"בעבר הירדן" לארץ ישראל, ומשיח צדקנו בראש, וכל זה — תיכף ומיד, ושמתת עולם על ראשם⁷⁶.

הגלות, וכוזאי שמשיח בעצמו יתרצה; אבל אסור שזה יחליש יהודי ח"ו, אלא אדרבה — זה צריך לעורר עלי יותר נעלית בעבודה, "כעבר הירדן" — תוספת מרץ וחיות, להוסיף ביתר שאת וכיתר עז ב"משפט" (תורה) ו"צדקה", שמביאים הגאולה, "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה".

ובפרט כעמדנו בשבת תשעה באב לאחרי חצות היום, הזמן דלידת משיח — הרי זה הזמן בדיוק ש"מולו גובר"⁶⁵, המול דמשיח⁶⁶ הוא בהתגברות, ובאופן (דמול מלשון) "ונולים"⁶⁷, שזה נוול ונמשך למטה, לכל ישראל (ובפרט לכאז"א מהם כניצוץ משיח שבכאז"א⁶⁸).

וזה צריך לעורר אצל כאז"א התגברות בעבודתו להוסיף ה"מצוה אחת" שהיא תכריע "את עצמו ואת כל העולם כולו לקף זכות וגרס לו ולהם תשועה והצלה"⁶⁹ — הגאולה האמיתית והשלימה.

ובפרט ע"י ההוספה בלימוד התורה (משפט) ונתינת הצדקה (שפועלים "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה") באופן המותר ביום שבת קודש, ועאכו"כ — מחר, עשירי באב (בענינים המותרים ללימוד ביום זה) — הן בנוגע לעצמו והן בנוגע להשפיע על כל האחרים.

ובכדי להקל על הענין, יש להציע (בחור) "מפקחין על צרכי ציבור

65) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקרבן העדה. וראה שיחת כ"ה אדר ושיחת אחש"פ ש.ו.

66) שישנו בכל דור ודור, ולא עוד, אלא שהוא כבר במצב שראוי לגאול תומי (מבלי עיכוב חבישת נגע אחד כנגמורא) את ישראל ("הוגה בחורה ועוסק במצוות וכו' — רמב"ם הלי מלכים ספ"א). דימיון שפס"ד כוור דכשישראל עושין תשובה מיד הן נגאלין — הרי מוכרח, שכבר ישנו (עוד לפני עשיית תשובה) משיח במצב כזה, שכשישראל עושין תשובה יגאל אתם מיד.

67) לקוית האיניו עא, ב, ובכ"מ.

68) מאור עינים ס"פ פנחס.

69) רמב"ם הלי תשובה פ"ג ה"ד.

70) ראה שבת קנ, א, טושי"ע או"ח טש"ו סי' יד, שו"ע אדה"ז שם סי"ב.

71) זכרי' ז, יט, רמב"ם סוף הלי תעניות.

72) ראה שו"ע או"ח ר"ס תקפא, לקוית ראה לב, א ואילך.

73) ב"י או"ח סתצ"ב, השלמה לשו"ע אדה"ז לר"נ מדוכראונא סקל"א סי"ח, שו"ע אדה"ז שם סי"ב.

74) ישע"י כו, יט.

75) תקו"ז תסי"ט.

76) ישע"י לה, י"ד, נא, יא.